

בבב' ח' פסוקים בסוף העיר

התורה

והוא יהלכת באמצע שיטה דוקא אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב נידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן משה עבר וי אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מבאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי רבי יהודה ואמר לה רבי נתמיה אמר לו ר"ש אפשר פסוקים ת"ת חסר אות אחת וכתוב לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו' אלא עד כאן הקב"ה אמר ומשה בן *כותב ואומר מבאן ואילך הקב"ה אמר ומשה כותב בדמע כמזה שנאמר להלן ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו למא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני וא"ך יהושע בר

מיתתו משה יחיד קורא אותן חסר חסר קוראן ואין מפסיק ביניהם כדי לעמוד אחר ולקרות : אפשר ס"ה חסר יאן . ומשה קורא לו ס"ה לקוח את ספר התורה הזה : הקב"ה אמר . ומשה אמר אחרי כן שלא יעשה בכתב ופסוק : מכאן ואילך משה כותב בדמע . וי ולא היה אמר אחרי מרוב זעזע : כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אמר אחרי מפיו דקו"ט הו' : לימא דלא כר"ש . דכיון דאמר ר"ש משה ינ' כתב הו' להו כש"כ פסוקים ופסוקי בנינים ויקרא אחר : דאשתני . דכתב בדמע אישתי משאר יד' ס"ה : כמותק מלוא . ומלוא עבר אבל אי כתב הו' מלוא יתירה ספי : פתח מכאן או ית' על יו לא יתיר . חסר הפסוקים על הדיו

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן . ה"כ

מבאן היה מפרש למעשה שלא יקרא פ"ה פסוק וקשה לר"מ דבימי החכמים לא היה נגילות שסייע עליה ליבר לקרא בתורה כדמזכיר בפ"י דמגילה (דף כ"א : וש) דאמרין קראה שנים ילאו משא"כ בתורה אלא כן עיקר כמו שפירש בקונטרס לאפוקי שלא יקרא זה אחר זה לחסר ח' פסוקין כגון זה ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' וזה שטיבין עכשיו שמסייע פ"ה לקרא בתורה כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כענין שמצינו במס' ביטורים (פ"ג מ"ו) שהתקט שמקריין את הכל ובי הדין דבפ' בתרא דבבא (דף פ"א) שהתקט שמטבילין כלים על גבי כל הגשים .

2

3

4

1 וימת משה דכחיו ודלוי לא היה כותב כד' דמחזי בעקרא שכותב וימת משה ופדיון לא תמו ו
 2 סניכסא נפרק הקומץ אפשר משה חי וכוונת וימת משה פסד ס' אלא כ' ור"ש קאמר דודאי ס'
 3 על משה לא חסרה אפי' אוח אחס וטולא הוא כתבה בחייו ומוציא לא מימזי כשיקרא דכולה ח"מ י
 4 וימת משה הקב"ה אמר ומשה וכותב וכאן מן וימת שניה שהקב"ה אמר ומשה כותב וכל כ
 5 משה אמר ומ"ה לא מחזי כשיקרא שסבי לא היה אומרה נשעת כמינה כמו בשאר כל המורה והוכ
 6 עוד לומר דגם הכתיבה מויתמת משה נשעת משאר הכתיבה שסבי כדיו וכאן בדמע דלא הוה כ
 7 גמור כהיה לפקד המביא גפ רשע להס כנוק ולכך לא מחזי כשיקרא כלל לא האמירה ולא הכתי
 8 והאם מיימי כולם מלתא מנכרך דכתיב מפיו יקרא חלי דמשתת שנס כנוך הויתק היה קורא וי
 9 הכתיבה כדיו וסיון דנמשה עינה שלא היה הויתק קורא גס שלא היה כדיו רק בדמע לא מחזי כשיק
 10 לא הקריאה ולא הכתיבה ור"ש נפרק הקומץ פירשו בפ"ה דאבאי מיימי כליה מנכרך דקאמר מי
 ואילך משה כותב בדמע ולא היה אמר אחרי מרוב זעזע כן בכרך מפיו יקרא ולא היה או
 אחרי משה דקו"ט הו' פכ"ל פ"ה וסיון בפ"י הכש"כ שכתב בזה ב' נקסות ואין להאריך

2 משה ליפטר מן העולם אל הקדוש ב"ה הן קרבו ימיה אמר לפניו
 3 רבו ע' אחר כל הניעה היו אתה אומר לי הן קרבו ימיה (מגילת קה) לא
 4 אבות כי אחיה ואספר מעשי יה א"ל אי אתה יכול כי זה כל האדם
 5 אמר משה רבש"ע דבר אחד אני מבקש ממך לפני מותי (טו) שאבנא
 6 ויפקעו כל השערים שבשמים ותהומות ויראו שאין וולתך סנין
 7 שני (גמ' ד) וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' * אמר לו הקב"ה
 8 אתה אמרת ואין עוד אף אני אומר ולא קם נביא עוד בישראל
 9 כמשה וגו' לכל האורות והכופותים וגו' ולכל המורא הגדול אשר עשה
 10 משה לעיני כל ישראל .

התורה

(ג) ויז בר משה וגו' ח"פ
 ע' מיימי הנויה בדבר עשה כשמתה וזה חסר (ספרי קטן) הנחומא (ג) החלצו .

6

עוד יש בידינו קבלה של אמת . כי כל

התורה כולה שמותיו של הקב"ה . שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחר , כאלו תחשוב
 על דרך משל , כי פסוק בראשית יתחלק לתיבות אחרות , כגון בראש יתברא אלהים . וכל
 התורה כן , מלבד צירופיהם וגימטריאותיהם של שמות . וכבר כתב רבינו שלמה בפירושו

בתלמוד ענין השם הגדול של שבעים ושנים , באי זה ענין הוא יוצא משלשה פסוקים
 6 ויסע , ויבא , ויט . ומפני זה ספר תורה שטעה בו באות אחת במלא או בחסר פסול , כי זה
 הענין יחייב אותנו לפסול ספר תורה שיחסר בו ו' או אחד ממלת אותם , שבאו מהם ל"ט מלאים
 בתורה , או שיכתוב הו"ו באחד משאר החסרים , וכן כיוצא בזה , אף על פי שאינו מעלה
 ואינו מוריד , כפי העולה במחשבה . וזהו הענין שהביא גדולי המקרא למנות מלא וחסר בכל 93
 התורה והמקרא , ולחבר ספרים במסורת , עד עזרא הסופר הנביא שנשתדל בזה . כמו שדרשו 94
 מפסוק ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא 95 . ונראה שהתורה
 הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה , בענין הזה שהזכרנו היה , שהיתה הכתיבה רצופה ,
 בלי הפסקי תיבות , והיה אפשר קריאתה שתקרא על דרך השמות , ותקרא על דרך קריאתינו ,
 בענין התורה והמצוה , ונתנה למשה רבינו על דרך חלוק קריאת המצוה , ונמסר לו על פה
 קריאתה בשמות . וכן יכתבו השם הגדול שהזכרתי * כולו רצוף , ויתחלק לתיבות של שלש
 שלש אותיות לחלוקים אחרים רבים , כפי השמוש לבעלי הקבלה .

16

ישראל, הוא פעם הדי שבנה י"ב מצבות ליי"ב שבט ישראל וכתב עמהם ברים ויען כל העם וגו' כל אשר וגו' (כה)
(אדרת אליהו)

בפסוק ודברים לא יגידו וליוסף אמר וגו' והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה, יש לבאר מדוע אמר באפרים רבבות ובמנשה אלפי, דהנה יעקב אבינו ע"ה שכל את ידיו ושם את יד ימינו על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה (בראשית מ"ח ז'), וכתוב יפול מצדך אלף ורבבה מימיןך (תהלים צ"א ז), א"כ לפי"ז אפרים שנתברך בימין יפילו מאויביהם לרבבות כמו שכתב ורבבה מימיןך, אך מנשה שנתברך בשמאל יפילו מאויביהם לאלפים כמו שנאמר (שם) יפול מצדך אלף.

בפסוק ודברים לג. כ. ולגד אמר וגו' וטרף זרוע אף קדקוד, פירש"י הרוגיהם היו ניכרין שהיו חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת, והנה לכאורה לאיזה ענין מספר זאת ומה רבבות משמיענו שהיו יכולים לעשות כזאת, ויש לבאר פכ"י רמז דהנה אמרו חז"ל (מנחת דף ל"ז ע"א) דהיסח הדעת והפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש עברה היא כידו וחזרו עלי' מעורכי המלחמה, לכן מספר כאן לרמז שבדיהם לא היה אף העון הזה, לכן היה אצלם מדה כנגד מדה לטרף הזרוע אף קדקוד בבת אחת בלי הפסק, להתבונן כי הוא מתמת שלא הפסיקו בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ולכן נאמר עליהם (בראשית מט. יט) גד גודד יגודדו והוא יגוד עקב, שישבו מהמלחמה עם כל גודדיו אנודים ביחד, (ע"ש בתרגום ובפירש"י).

בגמרא במס' ב"ב (דף ט"ז ע"א) תניא כמ"ד שמונה פסוקים שבתורה יהושע כתבן דתניא ימות שם משה וגו' (דברים לה. ה), אפשר משה חי וכתב ימות שם משה, אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר"י וכו' אמר ליה ר"ש אפשר ספר תורה חסר אות אחת וכתוב לקוח את ספר התורה הזה, אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע וכו' ע"ש, והנה הקושיא נגלית לכל האידן תרין ר"ש קושיית ר"י דקאמר אפשר משה חי וכתב ימות שם משה, ומיחזי כשיקרא ח"י, ומה תירץ שהיה כותב בדמע, ואף דלכאורה תיקן רש"י ז"ל הקושיא כי כל התורה אמר הקב"ה כל חיבה למשה, והוא חזר ואמר כל חיבה כדי שלא יטעה ואח"כ כתב והיינו עד ימות שם משה אבל כותב בלא אמירה כלל, אך אכתה קשה כי אף בלא אמירה עדיין ח"י, ולכן היה כותב בלא אמירה כלל, אך אכתה קשה כי אף בלא אמירה כלל חלילה לקודש ישראל אשר נכתב עליו (שם לה. י) ולא קם נביא וכו' לכתוב

(כה) עיין בספר דבר אליהו שם מובא המאמר הזה בשם רבינו הגר"א ז"ל באופן אחר.

שקר ח"י אף בלא אמירה, (כט) וא"ל אגוני ויחזיק...
ר"ש איך אמר כי משה כתב בדמע, ועוד קשה איך אמר ר"י שמכאן ואילך כתב יהושע ולא חשש כלל לקושיית ר"ש, היתכן שיכתב תורת ה' אפילו את אחת שלא ע"י משה הלא מקרא מלא דבר הכתוב (מלאכי ג. כב) זכרו תורת משה עבדי וגו', ושני הדעות של ר"י ור"ש המה קשה ההבנה מאד.

כי לכאורה קשה בדברי הגמרא מה מקשי על ח' פסוקים אחרונים שבתורה היא נכתבו אם משה היה עדיין חי, הלא כל התורה כולה היתה נכתבת אלפים שנה קודם בריאת העולם, א"כ לא היה עדיין השמים והארץ וכל אשר בה, ודור המבול ודור הפלגה ויציא מצרים ודומיהם, ואיך נכתבו בתורה קודם שהיו בעולם, אמנם זאת ידוע כי כל התורה הוא שמוחזי של הקב"ה והיינו ע"י צירופים של אותיות וחיבות, ולפי בריאת עולם היתה התורה אמון אצל הקב"ה על פי צירופים וסודות נעלמים, ולא היתה נקראת כמו עתה רק עפ"י שמוחזי של

הקב"ה, ואחר שברא השי"ת את העולם נתן את התורה לישראל וסיבבם במצות הצריכין לעשות בגבולי מקום זמן כתב את התורה באר היטב איך לעשות כל המצות, וחלק כל התורה לחיבות ואותיות לגלות ולפרש את כל דברי התורה הזאת, וסודות התורה עפ"י צירופים ניתנו לידועי חז"ל, מה שאין מודיעים אלא לחכם ומבין מדעתו, ועתה מתורץ דברי הגמרא הנ"ל כי כוננת ר"ש איך אפשר להיות ס"ת חסר אפילו את אחת וגם שלא להיות כשקר ח"י, לכן הוא אומר עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, ר"ל שאמר משה כל חיבה וחיבה כאשר היא כתובה בידינו בגילוי המצות אבל מכאן ואילך לא היה יכול לכתוב בגילוי ימות שם משה דמיחזי כשיקרא, וגם לא היה יכול לגמור ע"י יהושע, כי אפשר ס"ת חסר אות אחת לכן הוא אומר שהיה כותב בדמע, והפ"י הוא מלשון מלאכת דמעך, ר"ל מדומע וערובכ אותיות, שהיה כותב מכאן ואילך על פי צירופי חיבות והם שמוחזי של הקב"ה ולא היה נקרא כלל ימות שם משה רק חיבות

21. אחרות על פי סודות התורה, ולאחר מיתחו כתבם יהושע כפי שניתן לו רשות לגלות את התורה, וא"כ השני הדיעות לא פליגי כי באמת כתבן משה ולא חסר אפילו את אחת, רק כי ח' פסוקים אלו לא היה יכול לכתוב את הנגלה וכתב כפי הצירופים והו"ו "בדמע" יהושע כתבן כפי הנגלה וכדעת ר"י, ושניהם מסכימים לדעה אחת כי נכתבו ע"י שניהם, ע"י משה הנסתר והסוד, ועל ידי יהושע הנגלה, כאשר היא כתובה בידינו לדור דור.
(חזנו בספרו מנחת שלמה עה"ת. תלמידו ונכדו בעבודת הגרשוני על שה"ש. אשכול ענבים. הכתב והקבלה. דברי שאול)

22. כבר ידוע המוכיח בין גדולי הפוסקים בענין כתיבה כדבור דמי. ואפשר לומר דכזה פליגי ר"י ור"ש ומשניהם לא חש ר"י לקושיית ר"ש.

(כט) כבר ידוע המוכיח בין גדולי הפוסקים בענין כתיבה כדבור דמי. ואפשר לומר

חרב באותך. מלת אשר אין לו מוזן, ומדברי רש"י יראה שמקום מפני זה לטון המקרא, וליכ
 טלח מלת אשר מלה, אבל הוא עם דבר מן אשרו חמוץ (ישעי א') שמרטי לטון חזק וקיום,
 ודומה לטון המשנה אשרו וקיימו, אשר חילי, ועממו הוא כח המרז אשר זו תגלה על
 ארבע (דף קדאפט דיינעם ערהאזענען שווערדעם), וזה מוכח היטב עם מלימת מנן עזרך:
 לך (ד) שמה לא תעבור. מלימה להטות על הדעת דלעטורי לכאמך נחתו קמכוון להראות לו
 אם הארץ אשר נתן נפשו עלי, ולהגדיל כאב לבו באמירת מניעם זיאתו שמה.
 אמנם כבר ידענו כי דרך הכסון להקדים לעולם את העיקר לטפל (עומ"ש באכני עשו צדק),
 ואם הייתה מניעת הציחה עיקרית במאמר זה, ה"ל להקדים השלימה שהוא העיקר והומר, ולא
 העצור שמה, ומתהקדים הגזל לשלימה, ואמר ושמה לא תעבור, מלת שמה הוא העיקר, והכוונה
 הראשית ליטות ומתה עכסי כל מחס ומסון כאשר הוא, גם הראשית המחלקות הארץ לכל שבט
 ושנן, וגם כל הדברים העתידיים להולד לשנים רבות הבהות (כומ"ש רש"י בשם הספרי), אשר
 כל מלה לא הייתה רואה אם עצרת שמה כאשר אותה נעשך, והו' ושמה לא תעבור, כלומר הראשית
 ערטיס נמלחיס העתידיים להחילך באומה עד היום האחרון, שהוא ענין גלתי אשתי כפי כח
 האנטי להגיע אליו בחיי גשמיותו לראות כל אלה, ונדברי מהר"א ראיתי דברים קרוינים לדברי
 אלה, ואפשר עוד דלא תעבור היא שלימה רטונית, כלומר איך לרין לעבור עם כי כבר ראית
 אותה: (ד) וימת שם. מכאן ואילך כתב יחושע, רמ"א משה כותב דמנע (רש"י מרבותינו צ"ב
 ט"ו) מר אמר חדא ומל"א ולא פליגי, ומלת דמנע הוא מלשון מלאכה דומעך ענין ערצו, כלומר
 הערצות אחריות, שהיה כותב מכאן ואילך עפ"י לירופי חיות ואחריות, והם שמותי של הקב"ה,
 ולא היה נקרא וימת משה רק חיות אחרות עפ"י קודות התורה, ולאחר מיתתו כתבן יחושע כפי
 שיתן לו רשות לגלות. הנה לא פליגי כלל, כי באמת כתבן משה ולא חסר אפילו אות אחת,
 רק שלא כתב שמונה פסוקים אלו לפי הגבלה רק כפי הירופים, והו' דמנע, ויחושע כתבן כפי
 הגבלה, ושני הדעות נמכיימים לדעה אחת כי נכתבו ע"י שניהם ע"י משה הנסתר והקוד, וע"י
 יחושע הגלה כאשר הוא כחוצה צדיקו (הגר"א). והדברים ראויים למי שאומרם. ונראה שנטה
 משי"ש (מנחת ל') שכתבו דמנע מרוב צער, כי לא נלענע משה במיתתו, אבל מות מיתה
 רטונית ונפש שומה לקיים מלת צוראו שרבו ומות צדק, כומ"ש: שם עבד ה'. אף שצדקיו
 כתיב ג"כ עבדי משה, אז לא זכה לקרותו עבד ה' עד עתה. וזוהי המעלה הגדולה שצדקו להקרא
 עבד ה' כמ"ש עבד מלך מלך מלך הדבק לשחור וכו', וכומ"ש צ"מ אחי כולנו מרי מתיבתא ואשתתמו
 קמי' ואמרו ודאי קב"ה מליץ צדקך ולך אן סגדין וכו': ע"פ ה'. מיתתו הייתה רטונית עפ"י
 לוי השם כמ"ש בהלוינו ומות צדק, (הגר"א): את קבורתו. אפשר שהוא עם מופשט, כמו קבורה
 לא הייתה לו (קבלת ו'). בעגראצנים) או שהוא תאר למקום הקבורה, (גרצב) כלומר קבר, כמו
 מלכת קבורה רחל, ושניהם לא נודע צמחה, לא אופן קבורתו ולא מקום קבורו, כי אין שיקצר את
 עלמו שנכתב מרובן נעשו למערה להגן עם, אין שיקצר אותו הקב"ה שפתח לפניו בדרך גם מערה
 להכנס זה להסאר שם, אין זה ענין טבעי הנסוג, שלא הייתה ע"י אדם. וכן מקום הקבר, אף
 שמוצא היטב צמחצ צדק מואצ צדיק מול בית פעור, עם כל זה קצב הש"י שלא ידענו איש,
 וכמ"ש בספרי העליונים ראו אותו כלפי מטה והתחננים כלפי מעלה. ומלת עד היום הזה לא
 ידעמי לכונו, כי זה לא יתכן רק בדבר הנעשה כבר קדום בזמן ומשך היותו עד היום, כמו
 היא מלכת קבורה רחל עד היום הזה, שצעת כתיבת התורה מודיע שמואל כאשר הליציה עומדת
 עוד היום ציוס הכתיבה (ודרך אגב יורה גם על העתיד שצבל זמן שיקרא הקורא את הענין
 עורר היה כמקדם, אבל עיקרו על המשך הזמן שעבר עליו מאז עד היום הנוכחי) אבל על דבר
 הגעשה שצעת הכתיבה כמו שהוא כאן בקבורה משה, וצפרט לפי המקובל שומה צעלמו כתבו לא
 יתכן לומר זו עד היום הזה, לפי שהוא דבר הנעשה לשעתו, גם פעל העבר צמלת ידע אינו
 מכוון היטב. ולולי דברי קדמונינו הייתי מפרט מאמר זה דומה למאמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת
 עד היום הזה (כי תבא כ"ט ב') שומלת עד הוא ולא עד בכלל, שהיום הזה אינו בכלל שלימת לא ידע,
 כי ציוס הזה באו באמת לכלל דעת, ככה מלת עד במקרא שלפנינו אינו בכלל שלימת לא ידע,
 ועמם המקרא להודיע המדרגה הגבוה אשר לנושה שלא השיגה אדם מעולם, כי הוא באמת גלתי
 טבעי ולא משכחת לכ רק בדרך גם ופלא, שהמת ידע ענין קבורתו ומקומו, אבל משה ידע
 אותה, והו' ולא ידע איש את קבורתו, ר"ל מעולם לא היה איש אשר ידע קבורת עלמו, אבל
 ציוס הזה היה הדבר הנפלא הזה, כי משה ידע את קבורתו והרגישו, וכמו שנייתתו הייתה רטונית,
 כך הייתה גם קבורתו. ואף שענין זה הוא כפלא צענינו ובלתי מושג לחושינו הגשמיים, ניימ
 מפורטס מאל כי קדושי עליון קדשו את השם צדקים צנפט מפלה, אף כי משה איש אלקי, וכבר
 אמרו

אמרו גדולים לדיקים צמיתתם יו
 נכון כפשטי, וצפוסה י"ד אמר
 אומרים: (ז) מאה ועשרים ע
 יען לא האמתם צי, הא האמו
 לפי שהיה משה חרומתו של עו
 אלפים שנה אחד נחמשים ימי
 צעין יפה אחד מארבעים ואז
 שנה שבעלו ממנו, יום לשנה:
 הזקן שיתגבר עליו היוצט ויפר
 המחיס את הגוף ונותן לו תו
 כחרון כיני לסתי פירש לפה מ
 כי שם קצוץ הלחיות, ועל שם
 חמור (טופטיס ט"ו): ראצ"י אמי
 לפה פורחת אילך ואילך (ספי
 נחצאר צמח מקומות שצמחו
 גם יש לפרשו לטון עבר ולש
 וכן קס, וצמחו לא קס כצי
 עד הדור האחרון תמיד הוזה
 (מקעי ל"ה כ"ה) ודוד גם ו
 לא ינום להם גם (עמוס ט')
 אל חצין גם לעבר, שצבל זמ
 עת חמן אף אחר מותו הוזה
 מפני שראיתי להרצ צעל מב"י
 אלא דגוש, דכשהנו"ן רפה
 צמידושו לערכין ט"ו כתב ע
 דברים מוטעים כאלה מתחת
 טעו והטעו את הרב צעל
 ימי בני. אשר שאמר צרישא
 כלחה הצבי, ומה זה שאמר
 צין תמים לשלם, שומלת תמ
 זכר תמים יקריצו, שלא יי
 שלימות הכמות כמו לא שלם
 ע"ש). איך אין כוונת המקו
 למימר וי של מו, כמו וכ
 האיכות, יורה לנו צוה שצו
 גלות ומספרות וכדומה מי
 פסקו צכלות שלשים יום,
 פסק מהם כל ימיהם מלהו
 אף וממה, ושלמדס חוקי
 לפטריכו לעורר הלצ למרי
 הזכיר אלא הנכי אשר צכל
 ראוי לומר ימי צבי מיתת
 הנציאים, שלא הייתה חליל
 ושלמותו, שכתעלס צשמי
 צמכרשצ"י (וימי רמ"ה ז
 האי הוי מדאין ההוא יומי
 להון להיכל"י דמלכא וכו
 באמת את מיתת אכסי
 הצערס והחאנוותם לא
 השתליתו עממם כותני
 אמרו

Handwritten mark or signature at the bottom left of the page.

אהבה. הלכות תפלה פיג

ד ובראשי חמשה הלאשן הוא קורא וכו'. בפרק הקורא עומד (דף כ"א: כ"ב.) נשיא זה מרי ואין משיירין בפרשה פחות משלושה פסוקים ליקרו תלמה תלמה פשו דהוי מרי ובראשי חמשה חמשה היכי עביד ליקרו מרי ומהא חין ממחילין בפרשה שמות מג' פסוקים ליקרו מרי מהא ומלחא מק' אין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקין ובשמיין רב אמר דולג ושמואל אמר פוסק שלח ליה רבה ברבי רבא לרב יוסף הלכתא מאי שלח ליה דולג ואמאי דולג. וכתב הר"ף פירוש דולג חוזר השני וקורא פסוק השלישי שקרא הראשון ומוסיף גימט אחרים ומלא שקרא שלמה ובשאריו שלשה קורא אותן השלישי. והקשה הרמב"ן ז"ל דכופ סוף איכא למיחש לנכנסין שהחזיקו אותו מתחיל בפסוק שלישי של פרשה יחמך הראשון לא קרא אלא שני פסוקים וכו' לא מיישין לנכנסין בדלא אפשר למה דולג יקראו השנים בפרשה זו והג' יקרא וביזום השבת ופסוק אחד מוכרחי הדשיכס דמאי איכא דאין מחילין בפרשה פחות משלושה פסוקים והא היכי דלג אפשר לא חיישין לנכנסין. וכתב הרשב"א ז"ל דכשאלמני דולג יוכח למיחש אלא לחד נכנסין דהיינו אותם שביטוי בתחילת קריאת השני ואילו היו קורין בלא דילוג איכא למיחש לתרי נכנסין. מה לנכנסין בשעה שהא מתחיל לקרות ובראשי חמשה פסוקים שבו שמשם התחיל לקרות ואיכא למיחש נמי לנכנסין בתחילת קריאת הד' דלי חזו ליה מתחיל בפסוק שני סברי דקמא לא קרא אלא פסוק אחד הילכך דולג עדיף. והר"ן האריך ביישוב קושיא זו ואין כאן מקום להאריך: ואם מל ר"ח להיות בשבת וכו' מגילה (כ"ט ב) אמר ר' יוחנן נפחה ר"ח טבה שחל להיות בשבת מוציאין שלש מורות אחד קורין בו ענינו של יום והאד בשל ר"ח והאד בשל הנוכה. ממילא משמע דכי הוא ר"ח דעלמא שחל להיות בשבת מוציאין שני ס"ח אחד קורין בו ענינו של יום ואחד של ר"ח. ומ"מ ומפסידין והיה מדי חדש בחדשו עד מהר חדש כך אמרו שם ל"א: ומ"מ רבינו ובשני קורא בו המשלים ובראשי חמשה חמשה קורא ענין ר"ח נראה שגובר רבינו שבפסוק ראשון קורין ששה ובשני קורא המשלים והמפסיד וקשה על זה מ"מ רבינו להגן בפרק זה ועל דרך זו בכל יום ויום מוסיף מביים וכן ביה"כ ובשעת ימי הפסח מוציאין ב' ספרים בשמיים הראשון קורין שלפניהם ומסיים בפסוק של אחריהם.

זו אלו העניינות שאמרנו והשני קורא בו קרין אותו היום האמור בחומש המקור ענין הקרבן הוא מפסיד בניבוי שרצה שאין קורא בשני כי אם המפסיד בלבד ברא רבינו שם אלא לומר שהקורא ענין הקרבן הוא מפסיד בניבוי ולא הקורא אלא אם קורא המשלים בשני זה לא ביאר שם וכאן למדנו שמש רצו לקרות גם מהשלים הראשון ביזום. ומכל מקום כשן שהמשלים הוא זולת המפסיד המפסיד עולה מן המניין ובפסוק כתב שעולה מן המניין ולכך לומר בפסוקים נקדים בין המשלים והא אבא פרשת האזינו וכו'. פרק אהבה (דף ה"א.) וכתבו הקורא עומד. ומ"מ ולמה מוסקי רבינו וכוון הוא:

ובחמישי. וכן לשבת הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח וקורא עד סוף הסדר. ועל דרך זו קורין כל השנה. ומפסידין בכל שבת ושבת בניבוי מעין שקרא בתורה: ד' ובראשי חמשה חמשה פסוקים מפרשת צו. והשני חוזר וקורא פסוק ג' שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי שישיר בפרשה שלשה פסוקים. והשלישי קורא שלשה פסוקים שישיר השני עם וביזום השבת. והרביעי קורא ובראשי חמשה חמשה. יואם חל ראש חדש להיות בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית. באחד קורין בו סדר אותה שבת ובשני קורא בו המשלים ובראשי חמשה חמשה. והמפסיד קורא ענין ראש חדש. ומפסידין והיה מדי חדש בחדשו. וראש חדש אב שחל להיות בשבת מפסידין וכן הדשיכס ומועדיכם שגזא נפשי. ור"ח שחל להיות באחד בשבת מפסידין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש: ה יכל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב ומסיים בדבר טוב. אבל פרשת האזינו קורא הראשון עד זכור ימות עולם. והשני מתחיל מזכור ימות עולם עד ירכיבוהו. והשלישי מרכיבוהו עד וירא יי וינאץ. והרביעי מן וירא יי וינאץ עד וינאץ לו חכמו. והחמישי מן לו חכמו עד כי אשא אל שמים ידי. והששי מבי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה. ולמה פוסקין בה בענינות אלו מפני שהן תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה:

שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה. אע"פ שהכל תורה וזו היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמעין שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן: ז הקללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן אלא אחד קורא אותן מתחיל בפסוק

שלושה ומסיים בפסוק של אחריהם. וקללות שבמשנה תורה אם רצה לפסוק בהן פוסק וכובר נהגו העם ש

זו אלו העניינות שאמרנו והשני קורא בו קרין אותו היום האמור בחומש המקור ענין הקרבן הוא מפסיד בניבוי שרצה שאין קורא בשני כי אם המפסיד בלבד ברא רבינו שם אלא לומר שהקורא ענין הקרבן הוא מפסיד בניבוי ולא הקורא אלא אם קורא המשלים בשני זה לא ביאר שם וכאן למדנו שמש רצו לקרות גם מהשלים הראשון ביזום. ומכל מקום כשן שהמשלים הוא זולת המפסיד המפסיד עולה מן המניין ובפסוק כתב שעולה מן המניין ולכך לומר בפסוקים נקדים בין המשלים והא אבא פרשת האזינו וכו'. פרק אהבה (דף ה"א.) וכתבו הקורא עומד. ומ"מ ולמה מוסקי רבינו וכוון הוא:

שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה. אע"פ שהכל תורה וזו היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמעין שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן: ז הקללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן אלא אחד קורא אותן מתחיל בפסוק

שלושה ומסיים בפסוק של אחריהם. וקללות שבמשנה תורה אם רצה לפסוק בהן פוסק וכובר נהגו העם ש

א ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ב ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ג ט"ה סי' תכ"ג : ד ט"ה סי' תכ"ג ע"ג : ה ט"ה סי' תכ"ג ע"ג :

לחם משנה
לו זה דלא אמרו בגמרא אלא עד שיגא לבד, ונראה דהוקשה רבינו ז"ל לדבריו בד אהיגא משמע דלרין ללוויה ארץ סני שימחין עד שיגא לבד הא מ"מ לרין ללוויה ע"כ"ס לרין פירש דבר האביגא פליג אהיגא דלעיל דהוא סבר דלרין ללוויה ואל"כ ע"כ"ס לרין להמחין

הגדות סיימוניות
פסות ומסעי שהן נדלות יותר. היינו משום דבנינו שתכלה שנה וקללותיה ש נצבים ואין אנו רוצים שיכנסו תוכחות שנה שזכרה בשנה הבאה. ואין נראה המוכר את הפניה משפע דלא קרי קללות אלא דאם בחיובתו וכו' והיה משה בירכב בשמינת קוללם בכ"ב מורה אם לא תשפטו עד ואין קונה משפט חשיבי קללות אלא נראה לר"י דלהכי אנו קוראין לעולם אתם נצבים קודם להפסק בפרשה בין קללות שנה שזכרה חזויה כי תבא לשנה הבאה לכן קוראים בפרשה לפני עצרת כדי להפסיק בה בין קללות דאם בחיובתו לע השנה לפירות האילן שידרונין על הפירות והבי איתא בפרק בני העיר דקורין בהנים לפני עצרת ע"כ: [ג] וכן איתא פרק בני העיר זמן ציה רבינו אפר בר יהודה יצא סבית הכנסת בכעס אלא שהיה צריך לומר כי בדין הוא וכו' אבל מה נעשה הפנה ערק את ההלכה ומפסיד דשיח כסותו וכן בח שראש חדש אב שחל להיות בשבת שנהנו להפסיד שטעו דבר נהגים להפסיד השמים כפי ע"כ: [ג] פרק הקורא את המילה עומד אלפס הא דאיתא פרק בתרא דריה היזי לך אבל אין מנהגנו כבעמור ואכל שפי' האזינו וכו' וירכיבו ורא לוי כי ירין וכן כתב בספרי ודלא כפסות סג ודלא כר"ח והערך שכתבו ורא לו כי ירין ע"כ: [ג] פרק קמא דבבא בח כרבי שמעון ע"ש ודלא כר' יהודה ורבי נחמיה דאמרו היושע כ"ג

א ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ב ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ג ט"ה סי' תכ"ג : ד ט"ה סי' תכ"ג ע"ג : ה ט"ה סי' תכ"ג ע"ג :

לחם משנה
לו זה דלא אמרו בגמרא אלא עד שיגא לבד, ונראה דהוקשה רבינו ז"ל לדבריו בד אהיגא משמע דלרין ללוויה ארץ סני שימחין עד שיגא לבד הא מ"מ לרין ללוויה ע"כ"ס לרין פירש דבר האביגא פליג אהיגא דלעיל דהוא סבר דלרין ללוויה ואל"כ ע"כ"ס לרין להמחין

מנרל עון
ומפסידים ככל שנה בו' עד ובראשי חמשה חמשה. פרק עומד ויושב: ואם מל ר"ח בו' עד הנשונה . פקדוני העיר (דף ל"ה): שמונה פסוקים בסוף החזרה סי' עד מותר ליחיד לקרותן. פרק הקומן כה (דף ל'): כתב הראב"ד ז"ל לא שמענו דבר זה מעולם וכו' והליגור סימן כלנו ע"כ': ואני אמר אלא הוא לא שמע רבותיו בעלי האדם פירשו כן פרק הקומן נכח על מיתכא דר' יוסע בר אבא אמר רב גידל אמר רב אהרן דב שאלוהי ר"י אלפס ז"ל הכיחא פרק עומד ויושב. ומה שהראב"ד ז"ל כתב על פי פירושנו ר"י ז"ל פירשו כלבון שני, ומה שכתבו בלואין סמקונום לרין ראשון של פירוש ז"ל הוא ומלואן ר"י אלפס ז"ל סמקונום לרין ראשון לרין ראשון של פירוש ז"ל ועתה אין ר' אהרן נבית. ומה שכתב הראב"ד ז"ל הליגור סימן כלנו נמה לא תמה כן על הירושלמי שבו ר"י אלפס ז"ל פרק עומד ויושב. פרק עומד ויושב דהנסיחין לרין ראשון על שמע פחות מעשרה החלו בעשרה והלכו להם מקלפין גומירין און קורין במוה פחות מעשרה החלו בעשרה והלכו להם מקלפין גומירין און קורין בניבוי פחות מעשרה החלו בעשרה והלכו להם על חמשי וכו' וכלו ע"כ. ועל זה לא לתמוה יותר שהחלו לקרות בעשרה והלכו להם להלכו. ואם בזה הירושלמי און הימנ דאיפשר שהלכו לזכרן פחות מהלכו לזכרן פחות מהלכו ואלו היו און ויהי משע זולתו פון נבא לנבא כדל' אהבו וכן משמע לרין ראשון לרין ראשון של עשרה היו לו דבריו ר"י ז"ל אין לתמוה דיש לומר כי בליגור דעשרה עסקין ודינא דר' יוסע בר אבא ושמעון אהר' אלחמינין ודקונומו כדון: קללות שנה"ס עד קורין בענין הנוכה. הכל פסק בני העיר (דף ל"א):

א ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ב ט"ה סי' תכ"ג ס"ג ע"ג : ג ט"ה סי' תכ"ג : ד ט"ה סי' תכ"ג ע"ג : ה ט"ה סי' תכ"ג ע"ג :

כותב יהושע בן נון, דברי ר' יהודה... א"ל רבי שמעון, אפשר ס"ת חסר
 את אחת וכתוב לקוח את ספר התורה הזה וכו', אלא עד כאן הקב"ה
 אמר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר, ומשה כותב בדמע
 וכו'. לימא דלא כרבי שמעון. אפילו תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני.
 ועייש בתוסי ד"ה ומשה כותב, שלפי גרסת הספרים שמשה אומר
 וכותב, שחומרא הוא לכותבי ס"ת ומזוזה ותפילין שיקראו בפייהם את
 הפסוק קודם שיכתבו. וכן הובא להלכה בשו"ע י"ד (סי' רע"ד ס"ב),
 שצריך שיקרא כל תיבה בפיו קודם שיכתבנה. וצ"ע לשון התוסי
 שכתבו שחומרא היא זו, דהלא לפי גרסא זו — שמשה אומר וכותב,
 לכאורה היינו ממש מדינא דגמי כפי מאי דמשמע מלשון הברייתא.
 והנראה לומר בזה, דאף לפי גרסא זו, אין זה פשטות משמעות לשון
 הברייתא, שלפי פשוטו נראה דכונת הברייתא לומר, שהקב"ה אמר את
 הנבואה למשה רבנו, והוא אמר תיכף את דברי הנבואה לבניי, ורק
 אח"כ הוא דכתבו על הספר, דלא מיקריא נבואה ולא חל עלה חלות שם
 נבואה עד שאמרה משה רבנו לבני ישראל, וקדכתוב בקרא, בורא נ"ב
 שפתיים, ולשון נבואה היא מלשון נ"ב שפתיים, דבר שנתבטא בפה,
 וקודם שחל על הדברים חלות שם נבואה, לא היה משה רשאי לכותבו,
 שגדר ענין כתיבת התורה היה להפוך את דברי הנבואה שלו לדברי
 תורה. [והשוה דברי הנצי"ב בביאורו עה"ת עה"פ כתבו לכם את
 השירה הזאת ולמדה. שאף שבכה"ת כולה היה משה רבנו אומר תחילה
 את דברי הנבואה לבניי ורק אח"כ כותבו על הספר, כאן בשירת האזינו,
 מתחילה כתבה, ורק אח"כ אמרה. (ד"ע).] ומה שנהגו הסופרים לדקדק
 לקרוא תמיד את הפסוק בפייהם קודם שיכתבו, אין זה אלא חומרא —
 לפרש כן בלשון הברייתא, שמשה אומר וכותב, דאליבא דאמת, עפ"י
 פשוטו, אין זה כוונת הברייתא.

ב] הואיל ואישתני אישתני. עיי' רמב"ם פ"ג מתפילה היו שמונה
 פסוקים שבסוף התורה, אע"פ שהכל תורה היא, ומשה מפי הגבורה
 אמרם, הואיל ומשמעם שהם אחר מיתת משה, הרי נשתנו, ולפיכך
 מותר ליחיד לקרות אותן. וצריך להבין מ"ט דבר זה, הואיל ויש מקום
 לטעות ולהבין שלא נכתבו עיי משה, לפיכך ישתנה דינם, מדוע ישתנה
 דינם מפני האפשרות לטעות. והנראה לפרש בכונת הרמב"ם, דלא ר"ל

1 שהטועה יוכל לומר כפי מאי דמשמע לכאורה מלשון הפסוקים, אלא
 כונת הרמב"ם לומר, שבשעה שכתב משה פסוקים אלו עדיין לא היה
 הדבר הזה אמת, כי עדיין לא מת, ולא היה לפסוקים אלה "משמעות"
 (כמו שאומרים בשפת עברית המודרנית), ונמצא שלא נתקדשו
 הפסוקים האלו ע"י כתיבת משה, שהרי בשעה שכתבם הוא עדיין לא
 6 היו הדברים אמת, ומהאי טעמא, מאחר שלא נתקדשו ע"י משה רבנו,
 לפיכך ס"ל להרמב"ם דאין דין קריאתם כדין דבר שבקדושה שנצריך
 בהו עשרה, דדוקא שאר כהתי"כ שנתקדש ע"י כתיבת משה רבנו הוא
 שנידון קריאתו כדבר שבקדושה.

ועדין נראה לבאר נמי בסיום דברי ר"ש, שמושה כותב בדמע, דמאי
 11 טעמא בכה בשעת כתיבתו, הלא סוף כל אדם ימות, וכבר ידע זמן רב
 מקודם שסופו למות בחי"ל, ולא יכנס לארץ, ומה פתאום התחיל
 לבכות עכשיו — בשעת כתיבת שמנת הפסוקים. וביאור הגר"א בזה
 ידוע, שדמע מלשון מדומע הוא, ואין כונת הברייתא לומר כלל שהיה
 בוכה. אך לפי הפירוש הרגיל, צ"ע. והנראה לומר שלפיכך בכה, שהבין
 6 שפסוקים אלו לא נתקדשו על ידו, כי בשעת כתיבתו, עדיין לא קרה
 דבר זה, ועדיין לא היה אמת, ופסוקים אלו נתקדשו מאליהם לאחר זמן,
 שלאחר שמת באמת, ונהפך הדבר להיות אמת, אז חלה אף עליהם
 קדושת תורה. [ואף דהרבה נבואות והבטחות כתובות בתורה שעדיין
 לא נתקיימו, ופשיטא שנתקדשו תיכף ומיד — בשעה שכתבם משה
 2 רבנו, שאני התם, שנכתבו בלשון עתיד בלשון נבואה ובלי הבטחה.
 אבל פסוקים אלו שנכתבו בלשון עבר — בתורת סיפור מקרה שכבר
 קרה, ועדיין לא קרה עד לאחר שמת, בודאי לא היה להם שום משמעות
 עד אותה שעה שנהפכו להיות אמת.] ולפיכך הוא דבכה, על שלא קידש
 פסוקים אלו בשעת כתיבתו אותם, ואשר לפיכך תהיה דרגת קדושתם
 26 פגומה, וכי"ל.

הרב מרדכי וויליג
ראש ישיבה
וסגן ראש כולל להוראה

בענין קריאת התורה

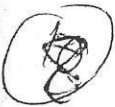
(א) התוס' (מגילה כא: ד"ה תנא) הביאו פירוש רבינו משולם בגמ' (מנחות ל:), דשמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן, פירוש יחיד קורא אותן, שלא יקרא שליח צבור עמו. והקשו התוס' דבברייתא (שם) מבואר דרק במגילה קראה שנים יצא, משא"כ בתורה. הרי שביניהם לא היה שליח צבור קורא עמהם, ועכשיו נמל לא התקינו אלא שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות.

ונראה ליישב שיטת רבינו משולם בהקדם שני יסודות שייסד מו"ר הגרי"ד זצ"ל בענין זה. דהנה בגמ' (מנחות שם) מבואר דנחלקו ר"י ור"ש אם שמנה פסוקים האחרונים שבתורה, המתחילים וימת שם משה, נכתבו ע"י יהושע, או דעד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. ומסקינן דהדין הנ"ל דיחיד קורא אותם נאמר לכו"ע, דאף אם משה כתבן, הואיל ואשתני אשתני. ופרש"י, דנכתב בדמע ואשתני משאר פסוקי דס"ת.

וז"ל הרמב"ם (תפלה פ"ג ה"ו) שמנה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בביהכ"נ בפחות מעשרה. אע"פ שהכל תורה היא ומשה מפי הגבורה אמרם, הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו, ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן, עכ"ל.

ודברי הרמב"ם צ"ע בתרתי, דאיך יתכן קריאת התורה בפחות מ"י, הלא שנינו (כג:): דאין קורין בתורה בפחות מ"י. ועוד, דבגמ' מבואר דנשתנו מפני שכתבן בדמע, והרמב"ם נקט טעם אחר, דמשמען אחר מיתת משה, וצ"ע.

ותירץ מו"ר הגרי"ד זצ"ל, דלשון הגמ' הנ"ל, משה אומר וכותב, ד ר"ל דלא היה משה רשאי לכתוב עד שצוה לעם מקודם. וה"ט, דרק ע"י ציוויו חל שם תורה על מה שאמר, וממילא כשכתב אח"כ, נמצא שנכתבו }

דברי תורה, ונתקדש הכתב בקדושת תורה שבכתב. אבל בחי פסוקים המתחילים וימת משה, פשוט דא"א למשה רבינו לצוות פסוקים אלו בחייו לעם ישראל, דהלא עדיין חי. וע"כ כתבם תחלה מבלי לצוותם לעם.

4 ולפ"ז נמצא, דחי פסוקים אלו לא נתקדשו בקדושת תורה שבכתב בחיי משה, כיון דעדיין לא חל שם תורה עליהם, מדלא אמרם משה לעם. וא"כ י"ל שזהו הטעם שמשה כתבן בדמע, שנצטער על שנמנע ממנו לקדש את כל הס"ת בחייו. ולא ר"ל כפשוטו, שכתב בדמע מפני תוכן הפסוקים המספרים על מיתתו. וז"ש הרמב"ם, הואיל ומשמען שהם אתר מיתת משה הרי נשתנו, כלומר, שאין הדמע עצמו טעם השינוי כפרש"י, אלא שהעובדה שלא נתקדשו בחיי משה, שגרמה לדמע, היא היא השינוי.

10 ובוה פירש הגרי"ד זצ"ל שיטת הרמב"ם דא"צ י, דקה"ת צריך י מפני שנתקנה דומיא דמעמד הר סיני ונתנית התורה לישראל אח"כ ע"י משה רבינו. וז"ש בירושלמי (פ"ד ה"א ערא"ש ס"א א'), כשם שניתנה באימה, כך אנו צריכין לנהוג בה באימה. וגם דין קה"ת ב"י מטעם זה, דאף דא"א לנו לקרוא בס' ריבוא, מ"מ הצריכו י כצבור המייצג את כל כלל ישראל שקבלו התורה בשעתה. וכל זה בכל התורה שניתנה באימה לישראל ע"י משה בחייו. אבל ח' פסוקים שבסוף התורה שלא ניתנו לישראל בחיי משה, א"צ י, וכדברי הרמב"ם, עכ"ד מו"ר זצ"ל.

(ב) כתב הרא"ש (שם) וז"ל, ומ"מ גם העומד לקרות יקרא בנחת ודקדוק עם שליח צבור, שלא תהא ברכה לבטלה... ולא מסתבר שהוא יברך על קריאת שליח צבור, עכ"ל, ומובא בשו"ע (סי' קמא ס"ב). והקשה הט"ז (סק"ג), דבירושלמי (שם) מבואר לענין מגילה דזה קורא וזה מברך, דשומע כעונה, ונימא כן בקה"ת.

ותירץ מו"ר הגרי"ד זצ"ל ע"פ דברי הבית הלוי עה"ת (סוף בראשית), וז"ל, ברכת כהנים דצריך קול רם כאדם האומר לחבירו, וכמו דנפקא לן בסוטה (דף לח) מקרא דאמור להם, ובוה לא שייך שומע כעונה, דהרי ענייתו של הכהן השומע הרי אינו נשמע להעם השומעים. ולא עדיף הך כהן השומע מאם היה אומר מפורש בפה רק בלחש, דלא יצא, עכ"ל.

והקשה הנצי"ב (משיב דבר חלק א' סימן מזו בד"ה סימן קכח) מבכורים (פ"ג מ"ז) דמקרין למי שאינו יודע, ויוצא ע"י שומע כעונה, אף

דבקריאת פ' ב כהנים. ותירץ גם לענין פרטי (ג) שהשהה ד בנשימה אחת, היעב"ץ דל"א דבברכת כהני הכהן להעם ש מבכורים לק"ו

ועפ" מהירושלמי, ז כעונה, והמבו יסוד קה"ת ד ברכת התורה הצבור, ניחא בין המברך ל דומיא דברכו לבטלה. וז" קושיית הט"ז חייב לקרוא קורא וזה מ

נון דירושלמי ד הצבור צרי לכולם להזי שמיעתם, א כשאר אנש תיקון רבנן

א לתורה, די ועפ"ז פיר שמחה בי

11